

Димитър Маринов (Варна, България)

**ЛИНГВИСТ. ЛЕКСИКОГРАФ. ОНОМАСТ.
ЕЗИКОВ АРХЕОЛОГ. ИСТОРИК.
ПРОФ. ТОДОР БАЛКАНСКИ. ЕДНО ОТ ПРЕСТИЖНИТЕ
ИМЕНА НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ПРИ БАН
НА 75 ГОДИНИ!**

Abstract

The paper examines the scientific “portrait” of Prof. Todor Balkanski, D.Sc. The reason for the appearance of this writing is that the Bulgarian linguist and historian T. Balkanski turned 75 in 2019. The eminent scientist is the first doctor of onomastics and linguistic archeology of Bulgarian linguistics. He is also a long-time academician at the Institute for Bulgarian Language “Prof. Lyubomir Andreychin ” at the Bulgarian Academy Of Sciences.

A brief overview of the works of this famous Bulgarian researcher has been made, who is the author of more than 600 articles and studies, as well as of about 50 books. His work has significant scientific contribution to Bulgarian studies, recognized and appreciated by prestigious Bulgarian and foreign scientists. Prof. T. Balkanski, D.Sc. is a leading Bulgarian onomast and linguistic archeologist of our time.

Keywords: linguistics, onomastics, linguistic archeology, Bulgarian studies, history.

Както в много от случаите с просопографиите на известните хора и на Българите, те не са „престижни” „пророци” в собственото си село, град, дори държава! Такава е и позицията и на проф. Тодор Балкански, имал недалновидността да се съревновава за почетното звание „член-кореспондент” с директор на Института, в който работи. Директорът (ВР), разбира се, първи отпаднал от конкурса. А след това напрвил „черен” научния живот на конкурентите си (ТБ и МП).

Т. Балкански е професор, доктор на филологическите науки, първият доктор по ономастика и езикова археология на българската лингвистика. И е вече на 75. С три дати за юбилей: 65 г., 70 г. и 75 г. За тези дати собственият му Институт: „Мълчи“. „Оглушително“. Както мълча например за акад. **Стефан Младенов**! Отказа му дори „Златната значка на БАН“ при пенсионирането, дадена на много доценти! И нито една статия в изданието „Български език“. За него! Главната буква, макар и идеографска, не е случайна. В заглавието присъства определението „историк“ за Т. Балкански. Като такъв откри принадлежността на гл. редактор (ВМ) на изключително престижното списание „Български език“ към „доносниците“ на Държавна сигурност. За което сезира Научния съвет на този Институт. Последва пак: „Оглушително мълчание“. Срещу това „мълчание“, ще направя опит за научен портрет на проф. Т. Балкански. Може би най-добре е статистически:

- учен с над 600 статии и студии, и с около 50 книги, само научни, и една – мемоари;

- учен, създал Българската школа на езиковите археолози;
- учен, създал за своята наука повече от 10–15 ученици и последователи, някои от които представям по-долу.

И още:

- Български Учен, представен с цитиранията си в известната „Книга“ на Конгресната библиотека във Вашингтон;

- признат за име на групата „Известните българи“, вж. в: Михайлов 2012: 42–43.

И едно лично признание: проф. Т. Балкански задържа зачитата на дисертацията ми: *Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак* повече от 2 години с основаниято: „Докато директор на този институт е този човек, няма да защитиш!“. Бях в Института на „директор“, както сега, когато пиша това писание (2019), в Държавата на министър-председателя ББ.

Да продължа с научния „портрет“ на проф. Т. Балкански.

В отзива с надслов *Подвиг болгарских ономатологов* на известния учен **В.И. Супрун** (Супрун 2011: 161–163), за дейността му определението се отнася до *Енциклопедия на българската ономастика*

(Балкански - Цанков 2016 – второ разширено и допълнено издание), чиито съавтор е и той.

Срещу „мълчането“ на Института за български език по името Тодор Балкански (вероятно след време ще излезе статия за това колко съм „неправ“), в литературата, която тук за краткост определям като „Отзиви“, „говоренето“ за Т. Балкански започна доста рано (пропускам интервюта в българските, румънските, украинските и молдовските средства), но трябва да отбележа:

- „беснотията“ (друго име не измислих) в статията *Забележано у Дунавској клисури* на Й. Долич (Долич 1994). Кореспондент на най-големия румънски вестник *Evinimentul zilei*. Коментирана при Андрей 1998: 9. Нападката срещу тогава професора от Крайовския университет „Бугаринот Тодор Балкански“ е затова, че е преоткрил *карашевците* : *карашовените* като *българи*! С това е поправил Л. Милетич, сам син на клисурски сърбин, който не устоява на „кръвта“ само в този единичен случай и е определил *карашевците* за „клисурски сърби“. По този въпрос след време проф. Т. Балкански пише специална статия: *Карашовените*, (Балкански 2010; библиографията е по СБПН 2009: 23 сл. и ББО 2013, представена по-долу).

Пишещият тези редове е един от учениците на проф. Т. Балкански. Не любопитството, а интересът ми: „Чий ученик съм, все пак аз, при такова „мълчание“ в Института за български език, чийто докторант съм също, ме накара да проверя тази едва ли не странична линия в просопографията и библиографията на този Престижен за славянския свят, но не и за неговия Институт Учен. През тази 2019 г., ние: неговите ученици, възнамеряваме да издадем пълна Библиография на трудовете на проф. Т. Балкански. В нея ще представим всички писания за него като ономаст, езиков археолог, историк и писател и цитиранията на трудовете му (над 1000). Тука все пак трябва да представя някои от тях: ББО 2013, където Т. Балкански е представен от с. 23 № 159 до с. 43 № 391. След датата 2001 г., в библиографския труд, който подготвяме, следват още 165 единици. В библиографските справочници от преди 1981 г. е представен също с повече от 100 заглавия (ББО 1993; ББЛФ 2011; К. Цанков, М. Белнейска, *Библиография на трудовете, създадени от проф. Тодор*

Балкански (анотирана до 1985 г.) (Цанков – Белнейска 2009: 23 и сл.), и др.

Това огромно творчество ще се опитам да представя по-долу по теми. По възможност с минимум субективизъм. Темите най-общо групирам по приносните моменти за Българознанието (лингвистика и история), разбира се, по моите познания за него.

От множеството писания за Т. Балкански съм се придържал в избора към известните имена, напр.:

- **проф. Боян Байчев**, *От студента до професора Тодор Балкански* (Байчев 2009: 16–18); **проф. Кирил Цанков**, *Професор Тодор Балкански. Ученият. Учителят. Приятелят* (Цанков 2009: 19–22); **проф. Марияна Парзулова**, *Проф. Тодор Балкански в пространството между езика и историята* (Парзулова 2012: 500–518); **Никола Намерански** (Намерански 2008: 221 и сл., ст. *Професор Тодор Георгиев Балкански*); **Кирил Цанков**, *Ст. н. с. Тодор Балкански* (Цанков 1996: 147 и сл.); **Никола Куртев** (Куртев 2005, ст. *Последният выстрел. На учителя проф. Т. Балкански*); **Петър Чолов** (Чолов 2010: 374); Дистрикт 2009: 230, ст. за *Т. Балкански*; БЕНЦР 2000: 91, ст. *Тодор Балкански*, и др.

Представен е и от известни български писатели: **Деян Енев**, **Максим Караджов**, **Христо Троански**, **Александър Попов**, **Димитър Дънеков** и др.

• С „омонимията” започва научната кариера на проф. Т. Балкански. Формулирана от проф. **Емилия Пернишка**: *Омоними в българския език, получени по словообразователен път*. Дисертация. Успешно защитена. С множество статии по тази неизучена дотогава (1979 г.) тема.

Забележка. После друга част от проблема *омонимия* : *семантични омоними* той зададе на своята аспирантка **Марияна Парзулова**, също успешно защитена, вж. и книгата ѝ: *Семантичните омоними в българския език* (Парзулова 2003).

- в семантичните граници на лексикалната омонимия е и явление *енантиосемия*, което проф. Т. Балкански откри и представи на Българското езикознание, вж. ст. *Явлението енантиосемия в съвременния български език*, вж. Балкански 1979: 111 сл. След тази

статия беше доразработено в трудовете на Д. Благоева и Ем. Пернишка;

- откри „жива” при бабешките помаци праславянската дума за дивата котка : *стебал* (чието име беше възстановено по научен път преди това от Н. Трубачов), вж. *Стебал...*, Балкански 1977: 343 сл. (тази кратка по обем статия, проф. Т. Балкански представя винаги по оценката на проф. Л. Андрейчин, тогава гл. редактор на списанието, за „студия”);

- дисертацията си, представена по-горе, Т. Балкански изготвя за две години. В останалото време от 1 година като редовен аспирант прекара в ономастични експедиции, в които описа топонимията на краищата *Доспат*, *Чепино* и *Пещерско*. След време по тази работа излязоха три монографии: *Местните имена от Доспатското краище* (Балкански и Цанков 2000), *Местните имена от Пещерското краище* (Балкански и Цанков 2007), и *Местните имена в Чепинското краище (Велинградско)* (Балкански 1998). По-късно и *Местните имена в Пазарджишко* (Балкански 2013а). Книги с голяма цитираност. Ако се сравни по картата, изследванията обхващат цялата област на Северозападните Родопи (част от тях описани при Иванов 1996) и цялото начало на Тракийската низина. Много са приносите в тези книги, но тук ще отбележа само няколко от тях: разобличен е мистификатът на Стефан Захариев за някакво съществуващо име *Петрунова гора* над Пещера в м. *Пирин*, разчетени са две знакови имена за българската история: *Тъмраш* (срв. *Помашката република Тъмраш*) и *Батак* (срв. *Баташкото въстание, клане*), последното – по името *батак* на туркменското юрушко племе (същото име и в *Батак*, Свищовско, *Батаджик*, Поморийско, сега *Бата*). Започна разкриването на т.нар. „Български Макферсън”, компаративно име за **Стефан Захариев**, съчинил в своето *Описание на Татарпазарджишката каза* (Захариев 1870), уж *Летописният разказ на поп Методи Драгинов* за „потурчването” на чепинските българи. След време излезе и неговото изследване по темата в завършен вид: *Стефан Захариев и Летописният разказ на поп Методи Драгинов. Последният мистификат на Българското възраждане* (Балкански 2013б). В тази книга за пореден път беше приложена методиката на

езиковоархеологическото четене, която по изряден път разкри езиковите фалшификации на пазарджипкия краевед, известен и с прозвището: *Антикаджията*. **Насилственото ислямизиране на българите за пореден път, след текстолога Илия Тодоров, е научно отречено!** Макар че в първата си книга: *Езикови свидетелства за потурчванията в Българските земи* (Балкански 1985), професорът е привърженик на тази теза. Между впрочем тази книга, която всъщност беше в курса на Помашкия възродителен процес (1970 – 1972), се случи така, че излезе по време на Турския (1984 – 1989). В нея Т. Балкански остави юруците като „турци”. Тогава по решение на ЦК (с консултанти **Орлин Загорев : Шукри Тахиров и Георги Джагаров**) не можеше да има нищо „турско” в Българските турци (вж. при Балкански 2007а: 24, 257).

По доноси от ИБЕ (ИК и ГХ) до ЦК на БКП, книгата е иззета от книжарниците и изгорена в парната инсталация на Дома с петолъчката. Официално се изчака убийствената рецензия, поръчана от Турция, която послужи за повод и „клетката” на аутодафето.

Преди да премина на другите теми, ще се спра на лексикографския принос на Т. Балкански в академичния *Речник на българския език* (РБЕ 1977 – 2015), където неговите части бяха високо оценени в рецензията по професурата му от лексикографа **проф. Веса Кювлиева** (частите му са означени в списъка на авторите или съставителите на речника от б. И до б. М).

Престоят на проф. Т. Балкански като лектор по български език в Крайовския университет, Румъния (1991 – 1995) е особено плодотворен. Тук той провежда експедиции в повече от 144 селища (с българи <srbi> и бивши българи) в Румъния (Влашко, Банат, Трансилвания и отчасти Румънска Молдова). Резултатите „лягат” в успешната му дисертация хабил: *Българите в Румъния. Език. Етнос. Етнонимия. Ономастика. Просопографии*. С., 1996. После и като книга: *Българите от другата страна на Дунава* (Балкански 2010), вж. и Балкански 1996а. Всяко посетено и изследвано село е описано по езикови (диалектни) и ономастични параметри, като се възстанови българският статут на *карашевците*, упоменати в началото на това изложение, представени са *брашовските българи*, *свиничанските българи*,

слатинарските българи, седмиградските българи (които до днес продължават да се самонаричат *богомили*), направен е и запис на техния богослужебен *старобългарски език*. Специално място е отделено както на *ишеите*, местните трансилвански и влашки българи, така и на булгарите *есегел*, унг. *секели*, рум. *секуи*, за които българите в България не знаеха почти нищо. В тези свои „дирения“ сред българите в Банат отдели езиковата територия „Свиница“, по която неговата аспирантка Даниела Андрей (с български корени от Кукушко) създаде дисертацията *Свиница и свиничанските българи*, после и едноименната книга (Андрей 1998). Тук е мястото за кратка бележка: няма книга на Т. Балкански, в която да не присъствуват в надслова: *Българи и Българско!*

Покрай тази огромна по обем издирвателска работа Т. Балкански попадна на унг. *нандор* като име за българите, както и на тяхното име за българския тогава *Белград*, наричан от унгарците: *Нандор фехер вар* ‘Градът на Белите българи’. Така в ойконима *Белград* беше разчетено точното значение на елемента *бял* (вж. ст.: *Към българската ономастика на Белград*, Балкански 1992: 114 сл.).

С това се начева интересът на проф. Т. Балкански към неразрешените проблеми на *Българската ойконимия*, към имената енигми и най-вече към тези, които биха били във връзка с неустановени **булгаризми**, напр.: ст. *Етнонимен прочит на българските селищни имена* (Балкански 1994а: 348 сл.); *Ойконимът Свиница* (Балкански 1995а: 328 сл.); *Акджа Казанлък* Балкански – Константинова 1996: 46 сл.); *Прозвищните ойконими Зангочево...* (в съавт. в СБНК 1996 I: 231 сл.); *Към ойконимията на гр. Видин* (Балкански 1996б: 75 сл.); *Ойконим Осмар* (Балкански 2002: 103 сл.); *Ойконимът Керека* (Балкански 2005а: 51 сл.); *Селищното име Комрат* (Балкански 2007б: 16 сл.), и др.

Темата за *Етнонимията* първоначално Т. Балкански замисля като докторска дисертация (хабил). После е изместена към *Българите в Румъния* като ч. *Етнонимия за румънските българи* е включена в новата работа.

По кодекса на българските етноними този учен може би притежава най-големия архив: в 10-ина кутии са събрани хиляди ало- и

автоетноними, като тези за румъните и арумъните са в отделен ред. **Основната** работа около и центъра на неговите изследвания са имената на *българите*, на *булгарските*, *славянските*, *куманските* и *печенежските племена*, които съставят Българската народност. Проф. Т. Балкански е критик на тезата за участието на траките в Българската народност. Защото, пише той, когато идват булгарите и славяните на тази земя, те не заварват народ, който да говори „тракски език”. Респ. в езика на българите **няма нито една дума**, заета в пряк контакт от езика на траките. В случая трябва да се каже, че той е авторът, който единствен сред множеството историци и псевдолингвисти приложи конкретен научен подход в решението на енигмата *булгари* : *блъгаре*, като откри, че всички варианти на булгаризмите с -ул по закона за ликвидната метатеза в българския език (стб. период) по премета на групата *ъл/лъ*, а за значението на етнонима по един строго лингвистичен факт, именно – **семантичната дублетност**: другото име за *булгарите* е било *сувар* ‘народ на водата’, което ще да е и точното значение на персийската полукалка *булг-ар*.

Многото работи по темата тук ще представя за пестене на място изборно, срв.: *Опит за изучаването на първобългарските следи...* (Балкански – Хашходжов 1986: 5 сл.), препечатана и в Налчик, Кабардино-Балкария: *Опыт изучения...* (Балкански – Хашходжов 1996); *Към българската теория на етнонимите* (Балкански 1990а: 488 сл.), *Етнонимията за основателите на Пазарджик* (Балкански 1991: 346 сл.); *Етнонимното познание за света в „Български народни песни”* (Балкански 1994б: 348 сл.); *Името българци в етнонимната политика на БРСДП (т.с.) и БКП....* (Балкански 1995б: 166 сл.); *Към етнонимията на булгарските племена и мн. др.* (Балкански 2007в: 44 сл.). – В: Сб. К. Попов. С., 2007, 44 и сл.

Проблемите на *Българската групонимия* (имената на групите на българския народ и на българската нация) са другата голяма тема в творчеството на проф. Т. Балкански. В момента почти напълно завършена е работата *Българската групонимия*, която вероятно ще бъде отпечатана в сътворство (с МП).

По темата са описани в публикации десетки, дори стотици имена на български групи като: *градинари*, *биволяри*, *шкеи* : *секуи* и др. в

книгата *Българите от другата страна на Дунава* (Балкански 2010); *скакалци, гагаузи, тукани, чийшиици, кортеници в: На пусто пладне...* (Балкански 2009); в: *Бесарабски бележник* (Балкански – Кондов 2012); *македонци, торбеши, мървази, помази, гаджали в: Местните имена от Пеицерското краище* (Балкански – Цанков 2007).; *Местните имена в Чепинското краище (Велинградско)* (Балкански 1998); *Местните имена от Доспатското краище* (Балкански – Цанков 2000); *Възродителни движения и възродителни процеси* (Балкански 2007а); *Трака-трука* (Балкански 1987: 92 сл.); *Състояние и проблеми на българската етнографонимия* (Балкански 1990б); *Шкеите* (Балкански 1996в), и др. През 1996 г. във В. Търново Т. Балкански и М. Парзулова издадоха изследването: *Задкарпатските българи. Етнос. Език. Етнонимия. Ономастика. Просопографии* (Балкански – Парзулова 1996). Вж. и статията: *Три хипотези за българските помази* (Балкански 2012а: 28 сл.)

• *Арумъните* (власите, питомните власи : цинцарите и дивите власи : куцовласите) са друга голяма тема на проф. Т. Балкански, която присъствува в две негови книги: едната в съавторство с проф. Радун Попеску е на румънски език: *Țărâniile din Rodopii Bulgarie și graiul lor* (Балкански – Попеску 1995). Описва в езиков (ономастичен) план арумънските колонии в Западните Родопи, изследвани от проф. Т. Балкански, тип: *Буна страна, Мързована* и под. Останалата част от езиковата фактология, събрана за арумъните и каракачаните, бивши куцовласи, представя в книгата: *Западнородопските власи. Етнос. Етнонимия. Ономастика. Екстралингвистика* (Балкански 1996г). Тук са дадени куцовлашките имена: *субцири* за българите, *поринци* за помаците, *арумъни* като самоназвание, *мокани* за трансилванските власи и др.

Сред творчеството на проф. Т. Балкански се откроява една голяма група изследвания, която е определена с темата *ономастични просопографии* (просопография ‘наука за личността’). Ономастичната просопография възстановява или добавя към личността данните на езика за носителя на името.

В темата са работите: *Един езиковед за просопографията на Диктатора (Тодор Живков)* (Балкански 1996д); *Никола Вапцаров,*

България и Българите. (Балкански 1996е); *Големите власи сред българите* (Балкански – Андрей 1996); *Осман Нури Ефенди. Големият помак сред българите* (Балкански 1997); *Лазар войвода. Просопография на Лазар Илиев Марков, военен ръководител на Брациговската въстаническа крепост* (Балкански 2003); *Михаил от По-тука. Ономастична просопография* (Балкански 2005б: 157 сл.); *Пазарджичанинът Георги Таев. Един от поборниците и опълченците на Българите* (Балкански 2012б), и др.

През цялата своя кариера на лингвист проф. Т. Балкански е бил ангажиран с библиографското представяне на **Големите имена в Българското езикознание**. Като за три от тях организира специални конференции и издаде сборници с доклади (статии) в тяхна чест и в тяхна памет, срв.: *Ономастично и етнолингвистично пространство на езика*. Т. I, т. II. (или СБНК 1996), вж. и Николай Ковачев. *Доайен на българската ономастика* (Балкански – Цанков 1996); *Научни приноси в памет на проф. Константин Попов*, с предговор от проф. Т. Балкански: още СБКП 2007 (за този учен е публикувал статия във връзка с юбилея му (Балкански 1982); *Научни приноси в памет на акад. Иван Дуриданов*, с представяне от Т. Балкански (или СБИД 2006), вж. още: *Академик Иван Дуриданов. Доайен на българското езикознание* (Балкански – Павлова – Китанова 2005); Васил Кондов, *Библиография (1981 – 2011)* (Кондов 2011), с представяне от проф. Т. Балкански. Негови са статиите в *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 3. В. Търново, 1996, с които представя ономастите: *Густав Вайганд* (Балкански 1996ж: 61 сл.), *Йордан Ив. Мнов* (Балкански 1996ж: 113 сл.), *Димитрина Михайлова* (Балкански 1996ж: 125 сл.), *Кирил Цанков* (Балкански 1996ж: 223). В момента в наша обща работа: *Български ономасти*, ръкопис, представяме български и други свързани с българската ономастична наука учени, за които досега не са публикувани представителни библиографски материали.

Имената на Българите (Т. Балкански изписва това име с гл. буква!). Като **енигма**, която се „чете“ от ономастическия анализ и от езиковата археология, е другата **голяма тема** в творчеството на проф. Т. Балкански. Множество са статиите по темата: *Маломир*,

хан на българите (Балкански 1993: 104 сл.); *Ново четене на името Аспарух* (Балкански 1988: 220 сл.); *Ханското име Сабин* (Балкански 1996з: 149 сл.); *Ханското име Пресиан* (Балкански 1996и: 55 сл.); *Царското име Фружин* (Балкански 1996й); и др. През 1996 г. публикува книгата *С българско име и с българска кръв* (Балкански 1996к) – една от най-цитираните, в която са „четени” знаковите имена като това на *Ататюрк*, *Майка Тереза*, *Баща и Син Коанда*, *Митхат паша*, *Пиер де Ронсар*, *Янош Секели* и др. След време се появиха две монографии (в съавт.): *Имената на известни българи. Просопографски антропонимикон* (Балкански – Парзулова 2008); *Именуването на Българите през XX–XXI в. Енциклопедичен справочник* (Балкански – Парзулова 2013).

Идея на проф. Т. Балкански беше да запълним „белите полета” в Българската ономастика с наши две книги: *Разселването на българите. Проучване на имената пилигрими в българската ойконимия* (Балкански – Маринов 2014) (тип *Войника* в Ямболско : *Войник* в Кумановско, *Пали лула* в Румъния (Олтения) : *Пали лула* във Врачанско и под.). Както и началото на българизацията на Българската ойконимия от турски произход в книгата: *Симеон Атанасов – първопроходецът в ономастичното пространство на Добруджа. И още нещо* (Балкански – Маринов 2017).

Осветли по езиков път и присъствието на черкезите в Българската езикова територия, вж. книгата му: *Черкезите в българските земи* (Балкански 2011а). В тази книга ономастично, просопографски и биобиблиографски е представен откривателят на *Кавказките българи*, професорът от Университета в Налчик (Кабардино-Балкария) **Джамалдин Нахович Коков** (Балкански 2011: 7 сл.). В други работи представя проф. **Рая Хашхошева** и балкарката проф. **Тамара Битирева**.

Образно казано, „тежката кавалерия” в творчеството на проф. Т. Балкански „препуска” в няколко негови книги, които тук представям по-подробно:

Българският цар Ивайло в светлината на езиковата археология (Балкански 2005в). В нея разчете по **безупречен** езиково-исторически път **три имена** на този въстанически вожд и цар: името *Ивайло* е по

аналогия на сръбски имена на -ло, тип *Михайло*. В българския език обаче няма такива имена! Освен това в приписката на **Войсил Граматик** в *Свърлижските евангелски листи* името на българския цар коректно е изписано в род. падеж: в **дѣни црѣ Івана**, като на новобългарски би трябвало да има само име *Иван* (Балкански 2005в: 9). *Ивайло* остава като **име-призрак** в българската антропонимия. Но днес е с голяма честота (?!).

Георги Пахимер дава две имена на царя **Κορδόκουβας** и **Λαχανῶς**, които историците четяха като *Бърдоква* и *Лахана* ‘Зеле : Зелка’. Езиковоархеологическият анализ обаче привежда първото име от **Райхлиновото четене**: *Κορδοκου* на **Еразмовото четене** : *Κορδοкуба*, което лесно се члени по българско или куманско *Κορδοκ* *оба*, т.е. епоним по името на племето или племенния род (*оба*) *Κορδοκ*. За второто име *Λαχανα* четенето на проф. Т. Балкански се основава на **паронимното сближение** на начално куманско име, пак **епоним** *Алак хан* (по много известен етноним *алак* <о>) с българизацията, която отстранява гласното начало на името до **Лакхан*, сближено с гр. **Λαχανῶς**.

Четене, което беше възприето **възторжено** от всички езикови археолози, даже и от историци (**проф. Пламен Павлов**). В последно време обаче нежеланието на българските историци да зачитат трудовете на българските лингвисти „изби” в едно недоброжелателно и неинтелигентско становище към четенето на тези имена, например на проф. Христо Матанов в статията *Още за феномена Ивайло* (Матанов 2016: 727 сл.). Той смята, че **Пахимер** знае повече за имената на българите от българските езикови археолози!? За него: „Историята е само за историците”!

В книгата: *Пазарджик и Пазарджишко в светлината на езикова-та археология* (Балкански 2005г), професорът проследява заточава-нето на *татари* (1420 г.) към Средна Марица. Досеща се, че името на *Пазарджик* в *Татар Пазарджик* няма нищо общо с *пазарджик* ‘малък пазар’ в досегашните четения, а е налице една отдавна извест-на на булгарологията и на тюркологията категория на куманската етнонимия, в която имената на *-ик* към племенноименна основа оз-начават ‘малка част от рода или племето’. Така разчете **повече от**

съвършено в анализа името по етнонима пазарджик на куманите от голямото племенно обединение *басар* : *пазар* : *мазар*, които куманизираят и кавказките черни булгари (балкари и карачаи). В мемоарите му е описана и среща с ногайката *Р. Пазарджик* в Кавказ!

Тези татари *пазарджик* учествуват при Анкарийската битка (1402 г.), в резултат на което са заточени от сина на Баязид в равнината на Марица при стока на Луда Яна и Тополница. В разливите, където те могат да отглеждат стадата биволи, които водят със себе си. И в този случай се намери историк, който реши, че езиковедите не трябва да се бъркат в историческото четене. Това е напълно неподготвеният в нашата наука пловдивски историк, който в една недобре написана компилация отрича езиковоархеологическото четене на Татар Пазарджик (вж. повече в: Бойков 2008).

Тутракан е име-енигма и име-прецедент в Българската ойконимия и в Българската история. Досегашните четения за него са **лаически** и **народноестимологически**! Езиковоархеологическият прочит на името от Т. Балкански в книгата му: *Тутракан. Езиковоархеологически обзор* (Балкански 2011б), стигна до неочаквани резултати! Неочаквани за историците, които досега не бяха свързвали българското *богомилство* със заточениците *тондракийци* в България, дошли с арменско име *тондракан*. При изключително точното четене на това име и компарациите по него Т. Балкански стига до селищното име Тутракан. Нещо любопитно: това четене така впечатли поета **Григор Константинов**, който написа едноименно стихотворение по него: *Тутракан* (Константинов 2012).

Големите „сътресения” сред българите, групите на българите (католици и помаци), както и групите на българската нация (турци, татари, цигани, власи), в Българознанието са познати като „възродителни движения” и „възродителни процеси”. Досега описвани **политически** от историците. Лингвистите имат предимството, че в анализа си могат да изоставят политиката. Така направи Т. Балкански в книгата си: *Възродителни движения и възродителни процеси. Ономия и онимия*. (Балкански 2007а), в която събра буквално всичко, което в този план беше известно в лингвистичното пространство.

Проф. Т. Балкански е **професионален историк**, представен по-горе сред българските историци от **Петър Чолов**. „Ревнивите“ историци, които пазят територията „Ивайло“ и „Татар Пазарджик“ за себе си, явно не познават това обстоятелство! Спирам се на него не случайно. Защото той единствен от съвременното българско лингвистично общество последва **Л. Милетич**, вж. книгата му: *Разорението на тракийските българи през 1913 г.* (Милетич 2019), и написа книги за „черните дни“ на Българския народ през XX в, именно: *Партизанският терор и Вартоломеевите ноци в Пазарджишкото краище* (Балкански 2008а), където описва над 800 убийства без съд и присъда, извършени от българските партизани и криминалите около тях в годините на т.нар. „Съпротива“ и във времето на т.нар. „Революционна ярост“ (първите 40 дни след Девети). Тази книга претърпя повече от 4 издания!

С изненада открих и за самия себе си, че единственият български комунист българин, който е държал на святоото име *Българин* и умрял с него, убит от съпартизаните си, е техният командир **Методи Шаторов**. Наричан от Й. Бр. Тито: *Стариот Бугарин*. Той е единственият голям български комунист, който защитава единството на **Българския народ** в България и в Македония срещу развихрилата се коминтерновска кампания за глототомия, водена от **Димитър Влахов**, **Георги Димитров**, а донякъде и от **Трайчо Костов**. В книгата има и голяма част от историята на т.нар. „Заговор срещу българския език“ в опита на БРП (Обединена) да създаде „македонски език“. Надсловът е: *Методи Шаторов между македонизма и българизма. Просопография на Стариот Бугарин* (Балкански 2008б).

Последна по време е книгата му (в съавт.): *Народът срещу Българите* (Балкански – Ленов 2017), в която се проследява обсебването на правото да се наричат „българи“ само представителите на комунистическата власт и техните сателити. Другите са „враговете на народа“. Които отиват на „Народен съд“. Който „народностно“ ги осъжда на смърт. И ги избива.

Продължение на тази тематика донякъде са неговите мемоари, които само привидно са такива. Защото по същество проследяват съдбите на „*Българете*“, както се самонаричат хората от неговото

родно място, които остават сред „враговете на народа“. Тази книга, както изглежда, е единственото прозаично произведение, в което всеки **персонажоним** е и **Българско прозвище**, срв.: *Пужека, Чиши-та, Професора, Княза, Пирона, Ебнята* и под. Пак ономастична работа! Нарича се *Българи от Мътното време* (Балкански 2012в).

В този ред са множество от статиите му, библиографски представени в: Сб. *Приятелите за науката* (СБПН 2009), по отношение на антибългаризма на *Йосиф Сталин, Георги Димитров, Димитър Благоев*, който в Народното събрание на Българите твърдял, че „не е Българин“, *Венко Марковски, Коле Неделковски* и др.

Последната голяма тема, на която се спирам, е: *На пусто пладне*. Така някога Българите, които са бягали след Дибичовата война (1829 – 1830), са наричали *Русия*. Три са големите книги по темата: *На пусто пладне* (Балкански 2009); *Бесарабски бележник* (Балкански – Кондов 2012); *В степите пустинни на Буджасака* (Балкански – Кондов 2010), и една, която е на коректура (негова обща с други автори: В. Кондов и Д. Маринов): *Via bulgarorum. От Прут до Амур*. В тях е събрано всичко, което Българите в България знаят за своите сънародници в някогашна Русия, стигнали до р. Амур, където после в тяхното село Софиевка е основан най-големият лагер (Гулаг), сега с име *Комсомолск на Амур*.

Преди да премина към следващата страница от просопографията на проф. Т. Балкански, ми се ще да подсказва необходимостта от статистика, която би трябвало да направи някой от ръководителите на ИБЕ. За това: Каква част в проценти представлява творчеството на Т. Балкански по отношение на всичко създадено като статии и книги от екипа на това научно звено във времето, когато той започва кариерата си на лингвист, от редовен аспирант до професор (1973-2010). Статистика, която не се нуждае от спасителното българско „Ама“!

Любимата фраза на проф. Т. Балкански е една реминисценция по хан Омуртаг, именно: *Човек и добре да живее, става Учител!*

Учител на ученици! За краткото време, когато е бил няколко месеца учител в Стара Загора, от неговите ученици един става професор (Нели Огнянова, правист). В останалото време, след като е хабилити-

ран, започва „апостолска” дейност. Създава от своите ученици и последователи в групата на Българските езикови археолози. Вече представени от проф. М. Парзулова, Проф. Т. Балкански..., цит. Ще започна хронологически:

- първата му аспирантка е **Марияна Парзулова**, представена с дисертацията си по-напред. После успешен езиков археолог. Сега вече и професор;

- **Цанка Константинова**, разработва дисертацията, после книгата *Топонимията на Казанлъшко* (Константинова 2008), където намесата на научния ръководител личи при четенето на т.нар. „мъчни имена”;

- Даниела Андрей, Румъния, Крайова, беше представена по-напред. Тя върна на Българския народ *Свиничанските българи* от географския край на Банат срещу Сърбия, които сръбската етнонимна политика представя за „банатски сърби”.

Трима негови ученици букално „преровиха земята” на Бесарабия в три дисертации с три монографии: **Н. Куртев**, *Селища с българско население в Северозападния Буджак. Ономастика. Етнонимия. Группимия*. В. Търново, (Куртев 2006); **А. Войникова**, *Селища с българско население в Югозападния Буджак....* В. Търново, (Войникова 2008); **Д. Маринов**, *Селища с българско население в Северния Буджак....* В. Търново, (Маринов 2013), и др.

Оставих за завършек на тази просопографска по същество работа **най-голямото** дело на проф. Т. Балкански, създадено в екип с неговия приятел и последовател **проф. К. Цанков**. Това е огромната *Енциклопедия на българската ономастика* в две издания: I изд., 2010; II изд., 2016. **Капитален труд с много отзиви по него!** С изненада открих в един сборник, посветен на професор Геннадий Ковальов от Воронежкия университет, статията на **М.Ю. Беляева**, *Прозвища и зооними в текст*е „Енциклопедии болгарской ономастики” (Беляева 2014: 101 сл.).

Доц. П. Михайлов ми е разказвал един позорен акт: в Пловдивския университет „П. Хилендарски” АЧ и ВР от ИБЕ решават да създадат „Съюз на българските ономасти”. А той съществува от десетилетие с председател ТБ. Български нрави! Във време, когато това

би трябвало да е невъзможно (след 1989 г.)?! ТБ е изректъл реплика, която никой не е разбрал (от присъстващите): „Пилци порастоша, квачку поебоша"! Тази реплика (на сръбски) е казал Л. Милетич по повод нападка от страна на Стефан Младенов. Споменатите АЧ и ВР не „пораснаха" в нашата наука!

Професор Тодор Балкански ще навърши 75 години на 25.XI.2019 г. Би било добре времето да бележи „средата на една творческа възраст"! Ще завърша с любимия поздрав на Професора от Българския речев етикет: „Да (х)илядиш!".

Пожелавам му го от сърце!

Въведени инициали

АЧ: Анна Чолева, ИБЕ	ИК: Иван Кочев, ИБЕ
б.: буква	ИБЕ: Институт за български език
ББ: Бойко Борисов	МП: Мария Попова, ИБЕ
ВМ: Владко Мурдаров, ИБЕ	МП: Мариана Парзулова, Бургас
ВР: Васил Райнов	ИБЕСб.: Сборник
ВТ: Велико Търново	ТБ: Тодор Балкански
ГХ: Георги Христов, ИБЕ	

БИБЛИОГРАФИЯ

Андрей 1998: Даниела Андрей, *Свиница и свиничанските българи*, ВТ, 1998.

[Andrej 1998: Daniela Andrej, *Svinitza i svinichanskite balgari*, V.T., 1998.]

Байчев 2009: Б. Байчев, *От студента до професора Тодор Балкански*. // Сб. *Приятели за науката*, ВТ, 2009.

[Байчев 2009: B. Baychev. *Ot studenta do profesora*. // *Sb. Priyateli za naukata*, V.T., 2009.]

Балкански 1977: Т. Балкански, *Стебал....* // *Български език*, 4, 1977.

[Balkanski 1977: T. Balkanski, *Stebal....* // *Balgarski ezik*, 4, 1977.]

Балкански 1979: Т. Балкански, *Явлението енантиосемия в съвременния български език*. // *Български език*, 2, 1979.

[Balkanski 1979: T. Balkanski, *Javlenieto enantiosemya v savremenniya balgarski ezik*. // *Balgarski ezik*, 2, 1979.]

Балкански 1982: Т. Балкански, 75-годишен юбилей на проф. К. Попов. // *Проблеми на висшето образование*, кн. 5, 1982.

[Balkanski 1982: Т. Балкански, 75-godishen yubiley na prof. К. Popov. // Problemi na vissheto obrazovanie, kn. 5, 1982.]

Балкански 1985: Т. Балкански, *Езикови свидетелства за потурчванията в Българските земи*, С., 1985 г.

[Balkanski 1985: Т. Balkanski, Ezikovi svidetelstva za poturchvaniyata v Balgarskite zemi, S., 1985.]

Балкански 1987: Т. Балкански, *Трака-трука*. // *Език и литература*, 3, 1987.

[Balkanski 1987: Т. Balkanski, Traka-truka. // Ezik i literatura, 3, 1987.]

Балкански 1988: Т. Балкански, *Ново четене на името Аспарух*. // *Славянски сборник*. С., 1988.

[Balkanski 1988: Т. Balkanski, Novo chetene na imeto Asparuh. // Slavyanski sbornik, S., 1988.]

Балкански 1990а: Т. Балкански, *Към българската теория на етнонимите*. // *Български език*, 6, 1990.

[Balkanski 1990a: Т. Balkanski, Kam balgarskata teoriya na etnonimite. // Balgarski ezik, 6, 1990.]

Балкански 1990б: Т. Балкански, *Състояние и проблеми на българската етнографонимия*. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 1, В. Търново, 1990.

[Balkanski 1990b: Т. Balkanski, Sastoyanie i problemi na balgarskata etnografonimiya. // Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika. T. 1, V.T., 1990.]

Балкански 1991: *Етнонимията за основателите на Пазарджик*. // *Български език*, 4, 1991.

[Balkanski 1991: Т. Balkanski, Etnonimiyata za osnovatelite na Pazardzhik. // Balgarski ezik, 4, 1991.]

Балкански 1992: Т. Балкански, *Към българската ономастика на Белград*. // *Език и литература*, 6, 1992.

[Balkanski 1992: Т. Balkanski, Kam balgarskata onomastika na Belgrad. / Ezik i literatura, 6, 1992.]

Балкански 1993: Т. Балкански, *Маломир, хан на българите*. // *Език и литература*, 3-4, 1993.

[Balkanski 1993: Т. Balkanski, Malomir, han na balgarite. // Ezik i literatura, 3-4, 1993.]

Балкански 1994а: Т. Балкански, *Етнонимен прочит на българските селищни имена*. // *Български език*, 4, 1993 – 1994.

[Balkanski 1994a: Т. Balkanski, Etnonimen pročit na balgarskite selshtni imena. // Balgarski ezik, 4, 1993 – 1994.]

Балкански 1994б: Т. Балкански, *Етнонимното познание за света в „Български народни песни“* // Сб. *Национално-културный компонент в языке*, Минск, 1994.

[Balkanski 1994b: T. Balkanski, Etnonimnoto poznanie za sveta v "Balgarski narodni pesni". // Sb. Natsionalno-kulturniy component v yazike, Minsk, 1994.]

Балкански 1995а: Т. Балкански, *Ойконимът Свиница*. // *Български език*, 4, 1995.

[Balkanski 1995a: T. Balkanski, Oykonomat Svinitsa. // Balgarski ezik, 4, 1995.]

Балкански 1995б: Т. Балкански, *Името българи в етнонимната политика на БРСДП (т.с.) и БКП....* // *Езикът на тоталитарното и посттоталитарното общество*. С., 1995.

[Balkanski 1995b: T. Balkanski, Imeto balgari v etnonimnata politika na BRSDP (t.s.). I BKP.... // Ezikat na totalitarnoto i posttotalitarnoto obshtestvo. S., 1995.]

Балкански 1996а: Т. Балкански, *Трансилванските (Седмиградските) българи*, С., 1996.

[Balkanski 1996a: T. Balkanski, Transilvanskite (Sedmigradskite balgari), S., 1996.]

Балкански 1996б: Т. Балкански, *Към ойконимията на гр. Видин*. // *Проглас*, 1, 1996.

[Balkanski 1996b: T. Balkanski, Kam oykonimiyata na gr. Vidin // Proglas, 1996.]

Балкански 1996в: Т. Балкански, *Шкеите*. // *Българска зорница*. Букурещ, 1996.

[Balkanski 1996v: T. Balkanski, Shkeite. // Balgarska zornitsa, Bukuresht, 1996.]

Балкански 1996г: Т. Балкански, *Западнародопските власи. Етнос. Етнонимия. Ономастика. Екстралингвистика*, В. Търново, 1996.

[Balkanski 1996g: T. Balkanski, Zapadnorodopskite vlasti. Etnos. Etnonimiya. Onomastika. Ekstralingvistika, V.T., 1996.]

Балкански 1996д: Т. Балкански, *Един езиковед за просопографията на Диктатора (Тодор Живков)*, В. Търново, 1996.

[Balkanski 1996d: T. Balkanski, Edin ezikoved za prosopografiyata na Diktatora (T. Zhivkov), V.T., 1996.]

Балкански 1996е: Т. Балкански, *Никола Вапцаров, България и Българите*, В. Търново, 1996.

[Balkanski 1996e: T. Balkanski, Nikola Vaptsarov, Balgariya i Balgarite, V.T., 1996.]

Балкански 1996ж: Т. Балкански, *Густав Вайганд; Йордан ИваМнов; Димитрина Михайлова; Кирил Цанков. // Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 3, В. Търново, 1996.

[Balkanski 1996zh: T. Balkanski, Gustav Vaygand; Yordan Ivanov; Dimitrina Mihaylova; Kiril Tsankov. // Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika. T. 3, V.T., 1996.]

Балкански 1996з: Т. Балкански, *Ханското име Сабин. // Език и литература, 3–4. С., 1996.*

[Balkanski 1996z: T. Balkanski, Hanskoto ime Sabin. // Ezik i literatura, 3–4, S., 1996.]

Балкански 1996и: Т. Балкански, *Ханското име Пресиан. // Български език, 1–2, 1996.*

[Balkanski 1996i: T. Balkanski, Hanskoto ime Presian. // Balgarski ezik, 1–2, 1996.]

Балкански 1996й : Т. Балкански, *Царското име Фружин. // Български език, 3, 1996.*

[Balkanski 1996y: T. Balkanski, Tsarskoto ime Fruzhin. // Balgarski ezik, 3, 1996.]

Балкански 1996к: Т. Балкански, *С българско име и с българска кръв, В. Търново, 1996.*

[Balkanski 1996k: T. Balkanski, S balgarsko ime i s balgarska krav, V.T., 1996.]

Балкански 1997: Т. Балкански, *Осман Нури Ефенди. Големият помак сред българите, В. Търново, 1997.*

[Balkanski 1997: T. Balkanski, Osman Nuri Efendi. Goleniyat pomak sred bulgarite, V.T., 1997.]

Балкански 1998: Т. Балкански, *Местните имена в Чепинското краище (Велинградско), Велико Търново, 1998.*

[Balkanski 1998: T. Balkanski, Mestnite imena v Chepinskoto kraishte (Velingradsko), V.T., 1998.]

Балкански 2002: Т. Балкански, *Ойконим Осмар. // Български език, 1, 2001 – 2002.*

[Balkanski 2002: T. Balkanski, Oykonom Osmar. // Balgarski ezik, 1, 2001 – 2002.]

Балкански 2003: Т. Балкански, *Лазар войвода. Просопография на Лазар Илиев Марков, военен ръководител на Брациговската въстаническа крепост, С., 2003.*

[Balkanski 2003: T. Balkanski, Lazar voyvoda. Prosopografiya na Lazar Iliev Markov, voenen rakovoditel na Bratsigovskata vastanicheska krepost, S., 2003.]

Балкански 2005а: Т. Балкански, *Ойконимът Керека*. // *Научни изследвания в чест на проф. д-р Боян Байчев. По случай неговата 70-год*, В. Търново, 2005.

[Balkanski 2005a: T. Balkanski, Oykonomat Kereka. // *Nauchni izsledvaniya v chest na prof. d-r Boyan Baychev, Po sluchay negovata 70-god.*, V.T., 2007.]

Балкански 2005б: Т. Балкански, *Михаил от Потука. Ономастична просопография*. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 7, В. Търново, 2005.

[Balkanski 2005b: T. Balkanski, Mihail ot Potuka. Onomastichna prosopografiya. // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*. T 7, V.T., 2005.]

Балкански 2005в: Т. Балкански, *Българският цар Ивайло в светлината на езиковата археология*, В. Търново, 2005.

[Balkanski 2005v: T. Balkanski, Balgarskiyat tsar Ivaylo v svetlinata na ezikovata arheologiya, V.T., 2005.]

Балкански 2005г: Т. Балкански, *Пазарджик и Пазарджишко в светлината на езиковата археология*. В. Търново, 2005.

[Balkanski 2005g: T. Balkanski, Pazardzhik i Pazardzhishko v svetlinata na ezikovata arheologiya, V.T., 2005.]

Балкански 2007а: Т. Балкански, *Възродителни движения и възродителни процеси. Ономия и онимия*, ВТ, 2007.

[Balkanski 2007a: T. Balkanski, Vazroditelni dvizheniya i vazroditelni procesi. Onomiya i onimiya, V.T., 2007.]

Балкански 2007б: Т. Балкански, *Селищното име Комрат*. // *Български език в Молдова*, Комрат, 2007.

[Balkanski 2007b: T. Balkanski, Selishtnoto ime Komrat. // *Balgarski ezik v Moldova*, Komrat, 2007.]

Балкански 2008а: Т. Балкански, *Партизанският терор и Вартоломеевите ноци в Пазарджишкото краище*. В. Търново, 2008.

[Balkanski 2008a: T. Balkanski, Partizanskiyat teror i Vartolomeevite noshti v Pazardzhishkoto kraishite, V.T., 2008.]

Балкански 2008б: Т. Балкански, *Методи Шаторов между македонизма и българизма. Просопография на Стариот Бугарин*. В. Търново, 2008.

[Balkanski 2008b: T. Balkanski, Metodi Shatorov mezhdu makedonizma i balgarizma. Prosopografiya na Stariot Bugarin, V.T., 2008.]

Балкански 2009: Т. Балкански, *На пусто пладне*, В. Търново, 2009.

[Balkanski 2009: Т. Балкански, *Na pusto pladne*, V.T., 2009.]

Балкански 2010: Т. Балкански, *Българите от другата страна на Дунава*, Велико Търново, 2010.

[Balkanski 2010: Т. Balkanski, *Balgarite ot drugata strana na Dunava*, V.T., 2010.]

Балкански 2011а: Т. Балкански, *Черкезите в българските земи*, В. Търново, 2011.

[Balkanski 2011a: Т. Balkanski, *Cherkezite v balgarskite zemi*, V.T., 2011.]

Балкански 2011б: Т. Балкански, *Тутракан. Езиковоархеологически обзор*. В. Търново, 2011.

[Balkanski 2011b: Т. Balkanski, *Tutran. Ezikovoarheologicheski obzor*, V.T., 2011.]

Балкански 2012а: Т. Балкански, *Три хипотези за българските помаци. // Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. XII, В. Търново, 2012.

[Balkanski 2012a: Т. Balkanski, *Tri hipotezi za balgarskite pomatsi. // Sostoyanie i problemi na balgarskata onomastika*. Т XII, V.T., 2012.]

Балкански 2012б: Т. Балкански, *Пазарджичанинът Георги Таев. Един от поборниците и опълченците на Българите*, Пазарджик, 2012.

[Balkanski 2012b: Т. Balkanski, *Pazardzhichaninat Georgi Taev. Edin ot pobornitsite i opalchentsite na Balgarite*, Pazardzhik, 2012.]

Балкански 2012в: Т. Балкански, *Българи от Мътното време*. В. Търново, 2012.

[Balkanski 2012v: Т. Balkanski, *Balgari ot Matnoto vreme*. V.T., 2012.]

Балкански 2013а: Т. Балкански, *Местните имена в Пазарджишко*, ВТ, 2013.

[Balkanski 2013a: Т. Balkanski, *Mestnite imena v Pazardzhishko*, V.T., 2013.]

Балкански 2013б: Т. Балкански, *Стефан Захариев и Летописният разказ на поп Методи Драгинов. Последният мистификат на Българското възраждане*, Пазарджик, 2013.

[Balkanski 2013b: Т. Balkanski, *Stefan Zahariev i Letopisniyat razkaz na pop Metodi Draginov. Posledniyat mistifikat na Balgarskoto vazrazhdane*, Pazardzhik, 2013.]

Балкански – Андрей 1996: Т. Балкански, Д. Андрей, *Големите власи сред българите*, В. Търново, 1996.

[Balkanski – Andrey 1996: Т. Balkanski, D. Andrey, *Golemite vlasi sred balgarite*, V.T., 1996.]

Балкански – Кондов 2010: Т. Балкански, В. Кондов, *В степите пустинни на Буджака*. В. Търново, 2010.

[Balkanski – Kondov 2010: T. Balkanski, V. Kondov, V stepite pustinni na Budzhaka, V.T., 2012.]

Балкански – Кондов 2012: Т. Балкански, В. Кондов, *Бесарабски бележник*, В. Търново, 2012.

[Balkanski – Kondov 2012: T. Balkanski, V. Kondov, Besarabski belezhnik, V.T., 2012.]

Балкански – Константинова 1996: Т. Балкански, Ц. Константинова, *Акджа Казанлък*. // Български език, 6, 1996.

[Balkanski – Konstantinova 1996: T. Balkanski, Ts. Konstantinova, Akdzha Kazanlak. // Balgarski ezik, 6, 1996.]

Балкански – Ленев 2017: Т. Балкански, Г. Ленев, *Народът срещу Българите*. В. Търново, 2017.

[Balkanski – Lenev 2017: T. Balkanski, G. Lenev, Narodat sreshtu Balgarite, V.T., 2017.]

Балкански – Маринов 2014: Т. Балкански, Д. Маринов, *Разселването на българите. Проучване на имената пилигрими в българската ойконимия*, В. Търново, 2014.

[Balkanski – Marinov 2014: T. Balkanski, D. Marinov, Razselvaneto na balgarite. Prouchvane na imenata piligrimi v balgarskata oykonimiya, V.T., 2014.]

Балкански – Маринов 2017: Т. Балкански, Д. Маринов, *Симеон Атанасов – първопроходецът в ономастичното пространство на Добруджа. И още нещо*. В. Търново, 2017.

[Balkanski – Marinov 2017: T. Balkanski, D. Marinov, Simeon Atanasov – parvoprohodetsat v onomastichното prostranstvo na Dobrudzha. I oshte neshto, V.T., 2017.]

Балкански – Павлова – Китанова 2005: Т. Балкански, Н. Павлова, М. Китанова, Академик Иван Дуриданов. *Доайен на българското езикознание*. С., 2005.

[Balkanski – Pavlova – Kitanova 2005: T. Balkanski, N. Pavlova, M. Kitanova, Akademik Ivan Duridanov. Doayen na balgarskoto ezikoznanie, S., 2005.]

Балкански – Парзулова 1996: Т. Балкански, М. Парзулова, *Задкарпатските българи. Етнос. Език. Етнотонимия. Ономастика. Просопографии*, ВТ, 1996.

[Balkanski – Parzulova 1996: T. Balkanski, M. Parzulova, Zadkarpatskite balgari. Etnos. Ezik. Etnonimiya. Onomastika. Prosopografii, V.T., 1996.]

Балкански – Парзулова 2008: Т. Балкански, М. Парзулова, *Имената на известни българи. Просопографски антропонимикон*, Бургас, 2008.

[Balkanski – Parzulova 2008: T. Balkanski, M. Parzulova, Imenata na izvestni bulgari. Prosopografski antroponimikon, Burgas, 2008.]

Балкански – Парзулова 2013: Т. Балкански, М. Парзулова, *Именуването на Българите през XX–XXI в. Енциклопедичен справочник*, Бургас, 2013.

[Balkanski – Parzulova 2013: T. Balkanski, M. Parzulova, Imenuvaneto na Bulgarite prez XX–XXI v. Entsiklopedichen spravochnik, Burgas, 2013.]

Балкански – Попеску 1995: Т. Балкански, Р. Попеску, *Aromanii din Rodopii Bulgarie ei graul lor*, Craiova, 1995.

[Balkanski – Popescu 1996: T. Balkanski, R. Popescu, Aromanii din Rodopii Bulgarie shi graul lor, Krayova, 1995.]

Балкански – Хашходжов 1986: Т. Балкански, Ед. Хадходжов, *Опит за изучаването на първобългарските следи... // Съпоставително езикознание 1*, 1986.

[Balkanski – Hashhodzhov 1986: T. Balkanski, Ed. Hashhodzhov, Opit za izuchavaneto na parvobalgarskite sledi... // Sapostavitelno ezikoznanie, 1986.]

Балкански – Хашходжов 1996: Т. Балкански, Ед. Хадходжов, *Опыт изучения... // Проблемы семантики и стилистики карачаево-балкарского языка*, Нальчик, 1996.

[Balkanski – Hashhodzhov 1996: T. Balkanski, Ed. Hashhodzhov, Opit izucheniya... // Problemi semantiki i stlistiki karachaevo-balkarskogo yazika, Nalychik, 1996.]

Балкански – Цанков 1996: Т. Балкански, К. Цанков, *Николай Ковачев. Доайен на българската ономастика*. В. Търново, 1996.

[Balkanski – Tsankov 1996: T. Balkanski, K. Tsankov, Nikolay Kovachev. Doayen na balgarskata onomastika, V.T., 1996.]

Балкански – Цанков 2000: Т. Балкански, К. Цанков, *Местните имена от Доспатското краище*, ВТ, 2000.

[Balkanski – Tsankov 2000: T. Balkanski, K. Tsankov, Mestnite imena ot Dospatskoto kraishite, V.T., 2000.]

Балкански – Цанков 2007: Т. Балкански, К. Цанков, *Местните имена от Пещерското краище*, ВТ, 2007.

[Balkanski – Tsankov 2007: T. Balkanski, K. Tsankov, Mestnite imena ot Peshterskoto kraishite, V.T., 2007.]

Балкански – Цанков 2016: Т. Балкански, К. Цанков, *Енциклопедия на българската ономастика*, ВТ, 2016.

[Balkanski – Tsankov 2016: T. Balkanski, K. Tsankov, Entsiklopediya na balgarskata onomastika, V.T., 2016.]

ББЛФ 2011: Л. Крумова и др., *Библиография на българската лексикология, фразеология 1950 – 2010*, С., 2011.

[BBLF 2013: L. Krumova i dr., Bibliografija na balgarskata leksikologiya, frazeologiya 1950 – 2010, S., 2011.]

ББО 1993: А. Чолева и др., *Библиография на българската ономастика 1971 – 1980*, ВТ, 1993.

[BBO 1993: A. Choleva i dr., Bibliografiya na balgarskata onomastika 1971 – 1980, V.T., 1993.]

ББО 2013: Т. Балкански и др., *Библиография на българската ономастика 1981 – 2000*, ВТ, 2013.

[BBO 2013: T. Balkanski i dr., Bibliografiya na balgarskata onomastika 1981 – 2000, V.T., 2013.]

Беляева 2014: М. Беляева, *Прозвища и зоонимы в тексте „Енциклопедии болгарской ономастики“*. // *Материалы на русско-славянскому языкознанию*, Воронеж, 2014.

[Belyaeva 2014: M. Belyaeva, Prozvista i zoonimy v tekste „Entsiklopedii bolgarskoy onomastiki“. // Materialy na russko-slavyanskomu yazykoznaniiyu, Voronezh, 2014.]

БЕНЦР 2000: *Български енциклопедичен речник* (под редакцията на Иван Габеров), С., 2000.

[BEntsR 2000: Balgarski entsiklopedichen rechnuik (pod redaktsiyata na Ivan Gaberov), S., 2000.]

Бойков 2008: Гр. Бойков, *Татар Пазарджик. От основаването на града до края на XVII в.*, С., 2008.

[Boykov 2008: Gr. Boykov, Tatar Pazardzhik. Ot osnovavaneto na grada do kraya na XVII v., S., 2008.]

Войникова 2008: А. Войникова, *Селища с българско население в Югозападния Буджак*, В. Търново, 2008.

[Voynikova 2008: A. Voynikova, Selishta s balgarsko naselenie v Yugo-zapadniya Budzhak, V.T., 2008.]

Дистрикт 2009: *Дистрикт 2482. Указател 2008 – 2009*, Пловдив, 2009.

[Distikt 2009: Distrikt 2482. Ukazatel 2008 – 2009, Plovdiv, 2009.]

Долич 1994: .Й. Долић, *Забележано у Дунавској клисури*. // *Наше реч*, Тимишоара, 1994.

[Dolich 1994: J. Dolich, Zabelezhano u Dunavskoj klisuri. // Nashe rech, Timishoara, 1994.]

Захариев 1870: С. Захариев, *Описание на Татарпазарджишката кааза*, Виена, 1870.

[Zahariev 1870: S. Zahariev, *Opisanie na Tatarpazardzhishkata kaaza*, Viena, 1870.]

Иванов 1996: Й. Иванов, *Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско)*, С., 1996. [Ivanov 1996: Y. Ivanov, *Mestnite imena v Gotsedelchevsko (Nevrokopsko)*, S, 1996.]

Кондов 2011: В. Кондов, *Библиография (1981 – 2011)*, Комрат, 2011.

[Kondov 2011: V. Kondov, *Bibliografia (1981 – 211)*, Komrat, 2011.]

Константинов 2012: Гр. Константинов, *Тутракан. // Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 12, В. Търново, 2012.

[Konstantinov 2012: Gr. Konstantinov, *Tutrakan. // Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*. Т XII, V.T., 2012.]

Константинова 2008: Ц. Константинова, *Топонимията на Казанлъшко*. В. Търново, 2008.

[Konstantinova 2008: Ts. Konstantinova, *Toponimiyata na Kazanlashko*, V.T., 2008.]

Куртев 2005: Н. Куртев, *Последный выстрел. На учителя проф. Т. Балкански. // Метафора*, 3, 2005.

[Kurtev 2005: N. Kurtev, *Posledniy vistrel. Na uchitelya prof. T. Balkanski. // Metafora*, 3, 2005.]

Куртев 2006: Н. Куртев, *Селища с българско население в Северозападния Буджак. Ономастика. Етнонимия. Групонимия*. В. Търново, 2006.

[Kurtev 2006: N. Kurtev, *Selishta s balgarsko naselenie v Severozapadniya Budzhak. Onomastika. Etnonimiya. Gruponimiya*, V.T., 2006.]

Маринов 2013: Д. Маринов, *Селища с българско население в Северния Буджак*, В. Търново, 2013.

[Marinov 2013: D. Marinov, *Selishta s balgarsko naselenie v Severniya Budzhak*, V.T., 2013.]

Матанов 2016: Хр. Матанов, *Още за феномена Ивайло. // Сб. География и приятели*. С., 2016.

[Matanov 2016: Hr. Matanov, *Oshte za fenomena Ivaylo. // Sb. Geografiya i priyateli*, S., 2016.]

Милетич 2019: Л. Милетич, *Разорението на тракийските българи през 1913 г.*, С., 2019.

[Miletich 2019: L. Miletich, *Razorenieto na trakiyskite balgari prez 1913 g.*, S., 2019.]

Михайлов 2012: Любомир Михайлов, *Бележити българи на съвременна България*. Т. 2, С., 2012.

[Mihajlov 2012: Lyubomir Mihajlov, *Belezhiti balgari na savremenna Bulgariya*. Т. 2, S., 2012.]

Намерански 2008: Никола Намерански, *Имах щастието*, В. Търново, 2008.

[Nameranski 2008: Nikola Nameranski, Imah shtastieto, V.T., 2008.]

Парзулова 2003: М. Парзулова, *Семантичните омоними в българския език*, С., 2003.

[Parzulova 2003: M. Parzulova, Semantichnite omonimi v balgarskiya ezik, S., 2003.]

Парзулова 2012: М. Парзулова, *Проф. Тодор Балкански в пространството между езика и историята*. // Сб. *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Т. 12, В. Търново, 2012.

[Parzulova 2012: M. Parzulova, Prof. Todor Balkanski v prostranstvoto mezhdu ezika i istoriyata. // Sb. Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika. T 12, V.T., 2012.]

РБЕ 1977 – 2015: *Речник на българския език*. Т. 1–15, С., 1977 – 2015.

[РБЕ: 1977 - 2015: Rechnik na balgarskiya ezik. T 1–15, S., 1977 – 2015.]

СБИД 2006: Сб. *Научни приноси в памет на акад. Иван Дуриданов*. В. Търново, 2006.

[SbKP 2007: Sb. Nauchni prinosi v pamet na akad. Ivan Duridanov, V.T., 2006.]

СБКП 2007: Сб. *Научни приноси в памет на проф. Константин Попов*. В. Търново, 2007.

[SbKP 2007: Sb. Nauchni prinosi v pamet na prof. Konstantin Popov, V.T., 2007.]

СБНК 1996: *Ономастично и етнолингвистично пространство на езика. Сборник в чест на проф. Н. Ковачев*. Т. I, т. II, В. Търново, 1996.

[SbNK: 1996: Onomastichno i etnolingvistichno prostranstvo na ezika. Sbornik v chest na prof. N. Kovachev. T. I, t. II, V.T., 1996.]

СБПН 2009: Сб. *Приятели за науката*, ВТ, 2009.

[SbPN 2009: Sb. Priyateli za naukata, V.T., 2009.]

Супрун 2011: В.И. Супрун, *Подвиг болгарских ономатологов*. // *Известия Волгоградского государственного университета*, вып. 7, т. 61, Волгоград, 2011.

[Suprun 2011: V.I. Suprun, Podvig bolgarskih onomatologov. // Izvestija Volgogradskogo gosudarstvenogo universiteta, vyp. 7, t. 61, Volgograd, 2011.]

Цанков 1996: К. Цанков, *Ст. н. с. Тодор Балкански*. // Сб. *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Т. 3, В. Търново, 1996.

[Tsankov: 1996: K. Tsankov. St. n. s. Todor Balkanski. // Sb. Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika. T 3, V.T., 1996.]

Цанков 2009: К. Цанков, *Професор Тодор Балкански. Ученият. Учителят. Приятелят.* // Сб. *Приятели за науката*, ВТ, 2009.

[Tsankov 2009: K. Tsankov. Profesor Todor Balkanski. Ucheniyat. Uchitelyat. Priyatelyat. // Sb. Priyateli za naukata, V.T., 2009.]

Цанков – Белнейска 2009: К. Цанков, М. Белнейска, *Библиография на трудовете, създадени от проф. Тодор Балкански (анотирана до 1985 г.).* // Сб. *Приятели за науката*, ВТ, 2009.

[Tsankov – Belneyska 2009: K. Tsankov, M. Belneyska, Bibliografiya na trudovete, syzdasheni ot prof. T. Balkanski (anotirana do 1985 g.). // Sb. Priyateli za naukata, V.T., 2009.]

Чолов 2010: Петър Чолов, *Български историци. Биографично-библиографски справочник*, С., 2010.

[Cholov 2010: Petar Cholov, Balgarski istoritsi. Biografichno-bibliografski spravochnik, S., 2010.]

За автора

Димитър Радев Маринов, Варненски свободен университет „Черно-ризец Храбър“, доцент в Департамент за чуждоезиково обучение и след-дипломна квалификация, доктор по филология.

Адрес за кореспонденция: 9023, България, Варна, Варненска област, ж.к. „Владислав Варненчик“ бл. 14, вх. 1, ет. 4, ап. 15.

budjak@abv.bg